
70 LET
DRUŠTVA
SLOVENSKIH
KNJIŽEVNIH
PREVAJALCEV

POZDRAVNI NAGOVOR PREDSEDNICE UO DSKP TANJE PETRIČ OB 70. JUBILEJU DRUŠTVA¹

Spoštovani člani in članice, sodelavke in sodelavci, partnerji, podporniki in prijateljice društva. Spoštovana gospa Kim Komljanec, predstavnica Ministrstva za kulturo in častne pokroviteljice te prireditve, Ministrice za kulturo Republike Slovenije dr. Aste Vrečko.

Vprašanje, ki mi je bilo zastavljeno v uvodu tega praznovanja, in sicer, koliko prevajalcev potrebujemo za zamenjavo žarnice, je nadvse kompleksno. Torej ...

Ko sem na pobudo takratnega predsednika Štefana Vevarja kot zunanja sodelavka, še študentka, prvič stopila skozi vrata pisarne Društva slovenskih književnih prevajalcev na Tomšičevi 12, si niti v sanjah nisem mislila, da bom leta 2023 stala za mikrofonom in v imenu upravnega odbora in v svojem imenu izrekala dobrodošlico ob sedemdesetem jubileju društva kot predsednica. Zase rada rečem, da sem najbrž prva »karierna predsednica« Društva slovenskih književnih prevajalcev, saj sem delo na društvu spoznala v vseh njegovih pojavnih in organizacijskih oblikah.

V zadnjem letu sem imela večkrat priložnost v javnosti spregovoriti o sedmih desetletjih aktivnega in neprekinjenega društvenega delovanja, kar je tudi v evropskem merilu, še posebej pa pri prevajalskih društvih, zavidljiv staž. Združitev prevajalcev v interesno in strokovno združenje leta 1953 je pripomoglo k uveljavitvi stroke in pridobitvi »sindikalističnih in cehovskih pravic«, kot je zapisal že Janko Moder. Kratki zgodovini društva sem na povabilo urednice dr. Nike Kocijančič Pokorn posvetila tudi poglavje v dvodelni monografiji *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda*, pri kateri so sodelovali številni naši člani in članice in ki jo dojemam tudi kot homage književnemu prevajanju in književnoprevajalskemu poklicu. Očitno sta čas

¹ Mestni muzej Ljubljana, 8. december 2023.

CC-BY-SA, besedila razdelka »70 let Društva slovenskih književnih prevajalcev« © avtorji in avtorice prispevkov, 2024

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna.

in usoda hotela, da je to epohalno delo izšlo prav v našem jubilejnim letu.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev je namreč ena redkih institucij, ki se ukvarja s prevodno refleksijo književnih del in književnopravajalske teme odpira širši javnosti. Kaj vse počnemo, oziroma vsaj delček tega, bomo poskušali predstaviti skozi ta slavnosti večer.

K vidnosti književnih prevajalcev pomembno doprinašajo tudi stanovske nagrade – in prav naša najstarejša, Sovretova nagrada, letos praznuje šestdeset let. Dejavní pa smo tudi na mednarodnem področju. Društvo je začelo na pobudo Janka Modra že leta 1975 organizirati mednarodna letna srečanja in se povezovati z jugoslovanskimi književnopravajalskimi društvi, kar pa je nekoliko zamrlo po osamosvojitvi. V zadnjih letih poskušamo vezi ponovno obuditi in zasnovati skupne projekte, zato mi je v prav posebno čast in veselje, da lahko danes med nami pozdravim predsednico Društva hrvaških književnih prevajalcev, gospo Ano Badurino, in članico upravnega odbora, gospo Ando Bukvić Pažin.

Če se še nekoliko pomudimo v mednarodnih vodah, moram omeniti tudi zelo uspešne mednarodne pravajalske seminarje slovenske književnosti, ki jih izvajamo od leta 2018 v povezavi z Javno agencijo za knjigo, leta 2021 pa smo z Občino Hrastnik ustanovili prvo pravajalsko rezidenco »Sovretov kabinet« na Dolu pri Hrastniku. V zadnjem času s finančno podporo Mestne občine Ljubljana raziskujemo ljubljansko pravajalsko dediščino in razvijamo tematsko pot »Prevajalski sprehodi po Ljubljani«. Prav sistemska podpora tako Javne agencije za knjigo, Ministrstva za kulturo, Mestne občine Ljubljana, kot tudi drugih regionalnih in lokalnih sofinancerjev, društvu omogoča kontinuiran razvoj, nadgradnjo in izvajanje dejavnosti po vsej Sloveniji. Hvala vsem podpornikom, ki ste danes z nami in ki ste prepoznali vlogo in pomen našega dela.

Na ravni številnih vprašanj, kot so status jezikovnih poklicev, položaj samozaposlenih v kulturi ali vrednotenje oziroma razvrednotenje pravajalskega dela, pa se vse bolj povezujemo tudi s slovenskimi jezikovno-pravajalskimi društvi – prvič smo združili moči pred nekaj leti pri projektih »Bela knjiga o prevajanju« in »Če nisi preveden, ne obstajaš«, ki jih je vodila Barbara Pregelj, in so konzorcijsko vključevala še Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Lektorsko društvo Slovenije, Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije in Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev. Mnogi od predstavnikov naštetih društev so prav tako danes z nami in jih prav lepo pozdravljam.

Ja, še vedno in vedno bolj je pomembno to Modrovo »sindikalistično delo«, ki ga na društvu v veliki meri z ekipo zavzetih odbornic, ki se jim iskreno zahvaljujem, prostovoljno opravljamo v obliki zagovorništva prevajalskega poklica, spremljamo in se odzivamo na kulturno-politično dogajanje, problematiko na področju samozaposlenih v kulturi, ki tvorijo velik delež našega članstva, zavzemamo pa se tudi za pravičnejše honorarje, avtorske pogodbe in za ustrezno vrednotenje književnega prevajanja kot zahtevnega področja besedne umetnosti.

Spremljamo pa tudi slovensko in evropsko zakonodajo v zvezi z avtorskimi pravicami, ob čemer je za nas neprecenljivega pomena članstvo v Evropskem svetu združenj književnih prevajalcev CEATL, v katerem smo že od vsega začetka, od devetdesetih let. In prav skupaj s CEATL-om se v zadnjem času ukvarjamo tudi z izzivi, ki jih prinaša uporaba in zlora-ba umetne inteligence. Književno prevajanje je namreč ustvarjalno delo in mora biti obravnavano kot narodna in mednarodna dobrina, ki jo je treba zaščititi. Praksa kopiranja podatkov za učenje sistemov generativne umetne inteligence, katere namen je izključno dobiček, pa ne predstavlja le kršitve avtorskega prava, temveč tudi nezakonito izrabljanje kulturne dediščine človeštva – človeštva, ki dvomi, se sprašuje, se emocionalno odziva na vse-bine, pretehtava možnosti in izumlja nove besedne akrobacije. Uporaba umetne inteligence namreč neizogibno vodi v standardizacijo prevodov ter osiromašenje pisane besede in jezika.

Književni prevajalci namreč prevajamo besedila, ki so globoko zakoreninjena v kulturni, družbeni in zgodovinski kontekst določenega okolja. Na drugi strani pa imamo bralke in bralce, ki so prav tako ukoreninjeni v svoje, drugačne kontekste. In če se vrnem k uvodnemu vprašanju – torej, koliko prevajalcev potrebujemo za zamenjavo žarnice. Saj veste: odvisno od konteksta.

OB JUBILEJU

Ani Bitenc

Po 35 letih mojega predsedovanja v Društvu slovenskih književnih prevajalcev se je spremenilo toliko vsega, v Društvu, v Sloveniji in v svetu, tudi jaz sama, da je težko zbrati tehtnejše utrinke iz preteklosti, ki bi bili za branje tistih, ki bodo dobili v roke revijo *Hieronymus*, za te čase še zanimivi. Če zdaj slavimo 70-letnico obstoja našega Društva, smo bili ob mojem včlanjenju ravno na polovici. Takrat smo bili še v stari Jugoslaviji in čeprav smo delovali v našem prostoru, smo bili tudi del Zveze jugoslovanskih društev knjižnih prevajalcev. S to povezavo smo imeli letna srečanja tudi v drugih republikah, v Beogradu, Zagrebu, v Črni gori in drugod. Bilo je pestro in zanimivo, zaradi značajskih razlik med nami včasih tudi zabavno.

Prvič sem pravzaprav bila na prevajalskem srečanju že leta 1975, ko je Janko Moder organiziral prvo Skupno delovno srečanje vseh smeri in strok iz vse Jugoslavije na Bledu, sama pa sem bila takrat članica Društva tehniških in znanstvenih prevajalcev in filmska prevajalka pri Vesna filmu. Drugi, obsežnejši del mojega prevajanja pa je bilo prevajanje na televiziji. Del mojega življenja, ko sem bila v letih od 1986 do 1988 predsednica Društva slovenskih književnih prevajalcev, mi je vedno, predvsem zdaj, pri obujanju spominov, veliko pomenilo.

V svojih prvih prevajalskih časih sem bila najprej, še kot študentka, zaposlena na Vesna filmu (Filmska distribucija), kjer sem poleg drugega prevajala simultano in v obliki podnaslovov filme iz angleščine in francoščine. To delo je bilo v tistih časih čisto nekaj drugega kot zdaj, ko so tehnični pripomočki in izvedba, slovarji na internetu in delo z računalniki velika in praktična pridobitev. Takrat pa je bilo treba podnaslove prirediti tako, da so jih lahko tiskali na filmski trak, da so zavzeli toliko sekund časa, da jih je lahko prebral povprečen gledalec, in so na traku smeli meriti po dolžini največ 22 mm. Mesto, kamor so tehniki natisnili podnaslov, si moral s posebno kredo označiti na filmskem traku. Skoraj kot pri filmski montaži. V današnji dobi je vse veliko lažje rešljivo, predvsem ob podpori vsemočnega interneta. In z dostopnostjo do slovarjev in vseh mogočih podatkov. Zdaj se podnaslavlja optično.

Ko me je leta 1986 za članstvo in vodilno mesto v Društvu nagovoril moj dobri kolega in kamerman Stanko Jarc, je bil zame to velik izziv, saj za seboj še nisem imela večjega števila knjižnih prevodov in nisem čutila, da bi bila kos vsem organizacijskim in strokovnim nalogam. Kandidatura pa je zame pomenila uveljavitev in priznanje prevajanja za nove medije, za film in televizijo, ki je bilo dotlej ocenjeno kot neprimerljivo literarnemu. Filmsko prevajanje se je prvič omenilo na omenjenem skupnem srečanju na Bledu leta 1975, zdaj pa društveno delo zelo dobro deluje tudi v Društvu slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev, ustanovljeno okrog leta 2013.

Leta 1986 sem bila izvoljena za predsednico Društva slovenskih književnih prevajalcev in z veseljem in ponižnostjo sodelovala z izvršnim odborom in člani Društva. Leta 1985 sem prvič predstavila filmsko prevajanje na srečanju v Beogradu. Moje poročilo je bilo zelo dobro sprejeto, predstavilo je vse probleme in omejitve prevajanja filmskih dialogov, ki so lahko obsegali le dve vrstici po 22 črkovnih znakov na filmsko slikico. Rada se spomnim besed Janeza Menarta, v mojih časih tudi začasnega filmskega prevajalca na mojem TV-oddelku, ki je rekel približno tole: »Nobene moje pesmi ne prebere toliko slovenskih bralcev, kot preberejo prevodov v obliki podnapisov televizijski gledalci.« Enako bi najbrž rekel tudi moj drugi začasni filmski prevajalec, pesnik in dramatik Ervin Fritz. Morda naj med spomini omenim še to, da sem bila v Društvu prva ženska predsednica in da je bil moj odlični predhodni predsednik Kajetan Gantar, ki je bil, kot mi je sam rekel, presrečen, ko je breme predsedovanja lahko prenesel name.

Kot izvrstnega predavatelja klasičnih jezikov in uvajanja latinščine v šolski pouk ga je gotovo veselilo, da je z mojim vstopom lahko prihranil veliko svojega časa, ko je bil rešen rednih sej in skrbi s financiranjem, organiziranjem okroglih miz, literarnih večerov, predavanj in letnih prevajalskih srečanj. Jaz sem pri tem imela veliko sreče in podpore pri podpredsednikih in izvršnem odboru. Predvsem pri Franetu Jermanu, ki je znal kot po čudežu izvrtati denar za vse naše dejavnosti in zamahniti z roko, češ ni problema. Vedno je našel denar za letna srečanja, ki so bila organizirana v drugih krajih po Jugoslaviji. In seveda veliko podpore, poleg vseh članov izvršnega odbora, pri Janku Modru, brez katerega se sploh nič ni speljalo tako, kot si ne bi zamislil on, in ki je vedno dodal svojo pikico na vse pripombe in vsakokrat sejo podaljšal še za kake pol ure. Pa pri vseh članih odbora, ki so s predlogi in diskusijami popestrili sejo in razpršili mojo večno tremo, upam,

da ne preveč vidno. In potem pri moji dolgoletni prijateljici Ireni Frelih, ki je prevzela tajniške posle. In mi bila vedno ob strani z dobrodošlimi nasveti. Kot še danes. In to najino trajno prijateljstvo dolgujem prav svojemu članstvu v Društvu.

Po vseh teh letih so se vrstili novi izvršni odbori in pridobivali novi člani, ki so vsi dopolnjevali in gradili namene in cilje Društva. V času mojega predsedovanja je bil naš največji dosežek skorajda »zgodovinsko« pomemben podpis samoupravnega sporazuma z založbami o višini avtorskih honorarjev za prevode pod pokroviteljstvom Kulturne skupnosti, ki je takrat dobil tudi končno pravno veljavno potrditev v Uradnem listu. V naše skupno zadovoljstvo. Višina avtorskih honorarjev je pač problem v vseh časih. Največ zaslug za to gre našemu članu Stanku Jarcu, ki je predsedal številne ure na sejah in branil naše prepotrebne zahteve. Kako pa so se potem spreminjali avtorski honorarji in pravice avtorjev, pa je stvar novih časov in novih okoliščin.

Iz mojih zelo davnih spominov na delo v Društvu izstopajo predvsem osebna znanstva in prijateljstva, ki so se stkala v kratkem času mojih dveh let in pozneje. V spominu mi je Dušan Tomše, ki mi je nekoč po seji prijazno rekel, naj vendar ne bom vedno tako smrtno resna. Ali sem bila res? Ne morem tudi pozabiti svoje udeležbe na srečanju v Prištini z Alenko Stanič, ko so predstavniki Kosova bolj po svoje gledali na ženski zastopnici. Zelo sem občudovala Radojko Vrančić, ki mi je bila zgled, ko sem še kot študentka hodila k njej po francosko literaturo. In ko smo imeli večer njenih prevodov ob njenem življenjskem jubileju, je izrekla besede: »Največja sreča v življenju je, če lahko delaš v službi to, kar delaš najraje,« kar iz vsega srca iskreno potrjujem. Zelo prijetno mi je bilo tudi srečati sestavljalca slovensko-madžarskega slovarja Jožeta Hradila, kolega s fakultete, na našem letnem srečanju v Moravcih. Tu nas je z recitacijo dveh Prešernovih pesmi presenetil gost s Kitajskega. Čudno je bilo takrat slišati Prešerna iz kitajskih ust. Po teh davno minulih letih nimam več v spominu vseh, ki so se mi zapisali v misli, ali kot kolegi v odboru in kasneje, ali kot prevajalci in člani s svojimi odličnimi prispevki. Posebno mesto imata tu Majda Stanovnik in Maja Kraigher. In Jože Stabej, ki sva se mu z Ireno radi pridružili po sejah. Če imam kdaj zadrego, s kom vse sem se na prireditvah Društva rada družila – zelo veliko jih je in stiki z njimi so žal zamrli, lahko samo poiščem vse skupne fotografije, ki nam jih je velikodušno delil vedno dobrodošel Vinko Avsenak. V veliko veselje mi je bilo, ko se je Društvu kmalu po moji

izvolitvi pridružila tudi Dušanka Zabukovec, moja naslednica pri televizijskih prevajalcih. Zanje lahko rečem, da še vedno spretno in vešče bogati tako filmsko kot knjižno prevajanje in zna uveljaviti tako društvene cilje kakor tudi svoje. In s svojim posebnim talentom vskoči na pomoč pri vseh nujnih zapisih, priznanjih in zahvalah, ki zahtevajo njeno pero.

Ob mojem nastopu predsednice sem imela zapisanih najmanj deset namenov in ciljev našega Društva, potrebnih pozornosti in vneme, ki so se ves čas uveljavljali tudi vsa naslednja leta. Zdaj pa prihaja nov izziv sedanjega časa, ki čaka snovalce programov Društva – umetna inteligenca. Čaka jih mnogo vprašanj in odločitev.

OB JUBILEJU

Maja Kraigher

70 let – in jaz sem zraven že skoraj pol stoletja ... Veliko se je zgodilo v tem času in tudi ogromno spremenilo. Osnovni namen in cilji Društva so sicer ostali bolj ali manj enaki, način in obseg delovanja, potrebe in pričakovanja prevajalcev pa vse prej kot to. Tudi pred desetletji smo imeli odmevne prireditve in uspešna vsakoletna srečanja (takrat smo jim rekli simpoziji), ki so se jih radi udeleževali tudi kolegi iz drugih jugoslovanskih republik. Manj uspešno smo se poskušali povezati s sorodnimi društvi v Sloveniji, pozneje je prišlo tudi povezovanje navzven. Vsako leto smo podelili Sovretovo nagrado, večkrat tudi dve (denar za ta namen ni bil tak problem kot danes, saj so ga poleg ministrstva prispevale tudi založbe). In tudi za boljši položaj in ugled prevajalstva ter za pravice prevajalcev smo se trudili: za dober dosežek smo na primer šteli sklenitev samoupravnega sporazuma z založniki o honorarjih, sodelovali smo pri ustanavljanju združenja in sindikata samostojnih umetnikov (tako preprosto se je takrat reklo kulturniškim prekarcem) in še marsikaj. Ampak ... v primerjavi z neznansko množino nalog, projektov, razpisov, seminarjev, delavnic, sodelovanja v vseh mogočih komisijah itd. itd., s katero se vodstvo Društva spopada danes, je vse to videti tako preprosto in za mimogrede! Časi so se res spremenili. Spominjam se: ko sem bila v sedemdesetih letih tajnica Društva, je bilo mojima otrokoma v veliko veselje lepljenje znamk na kuverte z vabili in obvestili za seje in prireditve. Dvajset, morda petindvajset let pozneje smo kupili prvi računalnik in vstopili v digitalno dobo. Še dobro, saj se odtlej dejavnosti in naloge samo množijo ...

Toda bistvo vsega je v ljudeh. Odnosi v DSKP so bili zmerom odprti, spoštljivi in prijateljski. V vseh teh letih sem spoznala dolgo vrsto izjemnih prevajalcev vseh generacij. Ko sem precej kmalu prišla v upravni odbor (takratni predsednik Janko Moder je sklenil, da ga je treba pomladiti), so na seje, vsaj občasno, še prihajali staroste in ustanovitelji Društva – Božidar Borko, Mile Klopčič, Franjo Smerdu ... Še danes mi je v čast, da sem jih poznala, enako vesela pa sem sedanjih mladih kolegic in kolegov, ki v ne ravno lahkih časih z velikansko zavzetostjo vodijo to barko naprej. Hvala jim, čudovita ekipa so, njim in Društvu pa želim čim bolj mirno morje.

OB JUBILEJU

Aleš Berger

»Bilo je v zgodnji pomladi leta 1990 in z Dragom J., ki so ga omenjali kot morebitnega ministra za kulturo v prvi slovenski demokratični vladi, sva prebila kar nekaj ur v pogovoru, kaj mu je storiti, če bi ponudba postala resna in zavezujoča. Razgreva sem se – za razliko od prijatelja – v pritr-dilno smer, češ: zdaj so novi časi, pridati moraš svoj delež, a razrešila nisva ničesar. Pač pa me je istega večera, ko sem zavil se ohladit v matično krčmo, doletela podobna preizkušnja (seveda neprimerno manjših razsežnosti) v podobi prevajalskega kolega Jožeta F., ki me je izza vrčka piva pri priči ogo-voril z vprašanjem, ali bi postal predsednik društva prevajalcev. Težko mi je bilo na mah pozabiti vse argumente, ki sem jih bil nizal v debati z Dragom, in ležerno odmahniti z roko: četudi nisem nikdar razmišljal o kakršnemko-li predsedovanju, sem nekako samoumevno rekel »ja«, da je bil še Jože ne-kako osupel in nejeveren.

Potem mi ni bilo dostikrat žal: bili sta večidel prijetni, razgibani in de-lovno učinkoviti leti, ko smo – v tesnem sodelovanju vseh članov uprav-nega odbora in drugih kolegov in ob nepogrešljivi asistenci tajnice, zmeraj prisrčne in delovne Alenke Stanič – zastavili kar »natrpan« program in ga zvečine tudi izpeljali; upam, da je bila mešanica strokovnosti in sprošče-ne družabnosti, v kateri so se zadeve dogajale, večini pogodu. Predavanj, okroglih miz in pogovorov je bilo kar nekaj in načeloma ne slabo obiskanih, še posebej, kadar sta téma (ali sodelujoči) med poslušalce privabili tudi ne-prevajalce in so se včasih porodile zanimive »interdisciplinarne« debate. V tistem času smo se tudi »prebili« v Cankarjev dom, kjer zdaj vsako leto pri-pravimo bralni večer in še nenatisnjenih prevodov, že na jesen leta 1991 pa smo bili sprejeti v evropsko zvezo društev književnih prevajalcev. A hkrati se je že leto prej sklenila neka druga, marsikdaj lepa in včasih tudi bizarna zgodba, naše sodelovanje v Zvezi društev prevajalcev iz vse Jugoslavije.

Osamosvojitev Slovenije je zarezala tudi v prevajalske vrste z nesmisel-no smrtjo kolega Janeza Svetine, ki je nekaj mesecev prej odmevno preda-val v društvu o problemih pri prevajanju besedil Šri Aurobinda. Njegovemu spominu smo se poklonili na žalni seji 2. julija 1991, malo pred zračnim alarmom nad Ljubljano. – Med tistimi, ki so se poslovili v tem času, se s

posebno toplino spominjam še gospe Djurdje Flerè, privržene udeleženke naših prireditev, in kolega Toneta Pretnarja, priljudnega in priljubljenega učenjaka; oba sta – kruto ali darežljivo naključje – v »mojem« mandatu prejela Sovretovo nagrado.

Če naj katero od akcij posebej izpostavim in brez lažne skromnosti označim za uspeh, potem je to brez dvoma dejstvo, da se nam je posrečilo – v času, ko je bil kulturni minister Borut Šuklje – prodreti z zamislijo o nacionalnem kulturnem programu, za katero je v veliki meri zaslužen tudi kolega Drago Bajt. Zdaj kulturno ministrstvo vsako leto občutno podpre natis desetih prevodnih knjig s posebnega seznama in v razmerah, ko se založbe vse bolj otepajo kakovostne prevodne književnosti, je tovrstna injekcija vsaj delen garant za njeno spodobno preživetje, obenem pa je s tem naši dejavnosti – tudi uradno – priznan nacionalni pomen.«

* * *

Gornje vrstice sem napisal pred tridesetimi leti in so bile natisnjene v Zborniku slovenskih književnih prevajalcev, ki ga je uredila Majda Stanovnik, v sklopu spominskih pričevanj nekaterih nekdanjih »funkcionarjev« Društva. Če jih tu z neznatnimi popravki ponovno objavljam, je to zato, ker se iz tistega časa pač ne bi mogel domisliti česa novega, še bolj pa zato, ker se mi zdijo zanimiv dokument iz prvih dveh let naše dejavnosti v samostojni Sloveniji. Še sam sem bil začuden, ko sem prebral, da dotistihmal prevodna literatura pri nas praktično ni bila subvencionirana in da smo si morali to danes samoumevno prakso priboriti. Kot še marsikaj kaj, za kar so poskrbele kolegice in kolegi v naslednjih letih, desetletjih, vse do danes.

Sam sem se odtlej društvenega življenja udeleževal občasno, a ga nikdar čisto zanemaril. Nekajkrat sem sodeloval na simpozijih, drugič na literarnih večerih, tretjič v kakšni komisiji. Ponosen sem, da sem nagrado za mladega prevajalca ali prevajalko »krstil« z imenom naše drage in spoštovane Radojke Vrančič, in vesel, da je upravni odbor sprejel moj predlog, da se ustanovi nagrada za prevode otroške in mladinske književnosti in da se imenuje po prezgodaj umrlem kolegu Vasji Cerarju. Z zadoščenjem sem spremljal zmeraj bolj razvejane aktivnosti društva, s katerimi koristi članom, jim krepí pripadnost in samozavest in se obenem jasno vtiskuje v javno zavest. In dokler se kot knjižni urednik nisem upokojil, sem aktivno sodeloval s številnimi mlajšimi in starejšimi kolegi(cami), ki so s svojimi

prevodi bogatili »moj« založniški program in bili zaslužni, da so naši stiki marsikdaj prerasli v žlahtno kolegialnost. Res: nepreštevne debate s prevajalkami in prevajalci nad oddanim in prebranim rokopisom (pa tudi prej in potlej) so tisto, česar se iz svojih mnogih uredniških let najraje spominjam.

A spominjam se še nečesa in naj mi bo dovoljeno, da omenim: Prešernova nagrada za življenjsko delo me ne bi bila doletela, če me ne bi za to priznanje leta 2016 predlagal upravni odbor društva, ki mu je predsedovala Đurđa Strsoglavec. In ni mi težko še enkrat reči »hvala«.

MOJE ŽIVLJENJE Z DSKP

Irena Trenc - Frelih

Naj zveni še tako melodramatično, a dobršen del mojega življenja je bil tesno povezan, malone prepleten z našim društvom. Od tistega daljnega leta 1986, ko me je Zdenka Jerman na cesti povprašala, ali ne bi malo pomagala pri delu Društva slovenskih književnih prevajalcev in sem navdušeno privolila. In ostala v upravnem odboru vse do svoje prevajalske »upokojitve« pred nekaj leti, ki so ji botrovale težave z očmi.

Koliko zanimivih ljudi sem spoznala v tem času: legende, kot so bili Janko Moder, Radojka Vrančič, Janez Gradišnik ..., pa resnični strokovnjaki in umetniki prevodne besede Kajetan Gantar, Frane Jerman, Stanko Jarc, Majda Stanovnik; in ne nazadnje prevajalci, ki so postali pravi prijatelji »za vse življenje« – Ani Bitenc, Jože Stabej, Maja Kraigher, Alenka Stanič, Matej Hriberšek ... Naj mi ne zamerijo tisti, ki jih nisem imenovala, preveč bi bilo naštevanja. Vsi ste moji prijatelji.

Kako zanimivo se je razvijalo naše društvo, kako raznoliki so bili problemi prevajalcev in prevajalstva, s katerimi se je spoprijemalo v vseh teh letih. Delovne in socialne razmere so se slabšale, v letih dirjajoče inflacije so se prevajalci skupaj s pisatelji borili in na koncu izbojevali pravilnik o zagotovljenih honorarjih, ki so ga morali upoštevati tudi založniki. Ta se je spreminjal vsak mesec, upošteval je težavnost besedil in je temeljil na povprečnem mesečnem osebnem dohodku: pisatelj je za avtorsko polo dobil celo vsoto, prevajalec pa polovico. Sistem je dobro deloval vrsto let, potem pa je s privatizacijo založb zamrl. Delno – glede težavnosti prevodnih besedil – ga je upošteval še JAK.

Ko sem bila leta 2006 izvoljena za predsednico, mi je bilo jasno, da bo treba nekaj ukreniti na področju upoštevanja prevajalca kot avtorja in njegovih pravic ter poskrbeti za večjo vidnost in uveljavljanje DSKP doma in na tujem kulturnem prizorišču. Pri tem so mi bili v precejšnjo pomoč izkušnje in dosežki CEATL-a, v katerem sem dvanajst let zastopala naše društvo. Po njegovem zgledu smo pred časom pripravili Etični kodeks, potem pa še vzorčno pogodbo za prevajalsko delo in se lotili pogajanj z založniki. Seveda med založniškimi sogovorniki ni bilo posebnega navdušenja za naše predloge in so se z obotavljanjem in izgovori izvijali ter zavlačevali

dogovarjanje, ki je nazadnje zastalo. Smo pa na nekaj debatnih večerih opozarjali naše člane na pasti založniških pogodb in jim svetovali, naj ne pristajajo na absolutistične pogoje »odkupa za vse čase in vse primere«, ampak naj zahtevajo omejitev naklade in trajanja pogodbe. Več uspeha smo imeli na takrat še mladi Javni agenciji za knjigo, ki je znala prisluhniti nekaterim našim predlogom.

To je bilo tudi obdobje plodnega sodelovanja s tujimi kulturnimi inštituti v Ljubljani (italijanskim, avstrijskim in španskim).

Med večje uspehe svojega predsednikovanja DSKP štejem podelitev statusa društva v javnem interesu na področju kulture, ki nam je takrat prinesla nekaj ugodnosti na področju dajatev in večje možnosti pri pridobivanju subvencij.

Dogodek, ki pa nas je takrat vse najbolj razveselil in »kronal« dolgotrajna prizadevanja, je bila prva podelitev Prešernove nagrade za prevajalsko delo: dobil jo je Janez Gradišnik.

Če primerjam delo in naloge Društva slovenskih književnih prevajalcev nekoč in danes, priznam, da so se razmere za uspešno delovanje popolnoma spremenile, težje in zahtevnejše so ter zahtevajo še več zavzetega in nesebičnega dela predstavnikov Društva. Želim jim, da bi uspešno in pogumno uresničevali zastavljene cilje v dobro prevajalcev in prevajalstva.

VSE NAJBOLJŠE, DSKP!

Majda Stanovnik

Naše društvo ima sedemdeset let! Že? Šele? Vsekakor lepa, ugledna, mogoče še ne ravno častitljiva starost, gotovo pa dokazuje vitalnost, zmožnost vztrajanja v mirnih in viharjih, dobrih in slabih časih.

Prvo slovensko prevajalsko društvo je nastalo v razburkanem, z dogodki in dejavnostmi natrpanem prvem desetletju po drugi svetovni vojni. Spomin na natančni datum njegove ustanovitve je med njegovimi pobudniki sčasoma zabrisalo nadaljnje delovanje, ki je zmeraj zahtevalo precej truda in sčasoma postajalo vse bolj živahno. Enciklopedični, toda zmeraj prezaposleni Janko Moder, ki je s svojo bohotno dejavnostjo nasploh rad prehiteval čas, je po nekaj hitro minulih desetletjih kot letnico njegovega nastanka po spominu navajal prezgodnjo, tj. 1952, namesto pravilne 1953, ki jo dokumentirajo notice v tedanjem dnevnem časopisju. Na srečo so ustanovitelji o svoji dejavnosti sproti obveščali javnost, saj se društveni arhiv zgodnjega obdobja ni ohranil. Zdaj se dokumentacija pač ne more več zgubiti? Sprotno obveščanje javnosti v časopisih pa mogoče vseeno ne bi bilo odveč.

Članica DSKP sem skorajda od njegove ustanovitve, komaj kakšnih par let manj, in naše društvo štejem med pomembne stalnice svojega aktivnega življenjskega obdobja. Vanj me je sredi petdesetih let, po izidu mojega drugega knjižnega prevoda, kakor je določal društveni pravilnik, povabil moj tedanji prijazni uredniški mentor Božidar Borko, eden izmed ustanoviteljev in prvih predsednikov Društva. Povabilo sem rada sprejela, saj je bil sprejem v prevajalsko društvo zame ne samo čast, ampak dobesedno življenjskega pomena: potrdil je, da se s prevajanjem ukvarjam poklicno, sicer v svobodnem poklicu, nevezanem na ustanovo, in mi s tem dal pravico do zdravstvenega zavarovanja. To pomembno boniteto pa je spremljala zabavna nadrobnost – v moji zdravstveni knjižici je bila namreč v rubriki poklic vpisana zveneča oznaka »umetnik«. Pač tedanja administrativna oznaka za današnjega ali morda že včerajšnjega »delavca v kulturi«, za začetniškega zelenca/začetniško zelenko smešno neprimerna, ampak na srečo že v isti sapi spodbijana z navedbo med skeptičnima narekovajema.

Društvene prireditve, tj. obvezni, pa nikoli prav dobro obiskani volilni občni zbori in ne preveč pogosta predavanja z nič kaj živahnimi diskusijami,

se mi sprva, pravzaprav kar precej let, niso zdele posebno privlačne, bolj zanimivo je bilo osebno spoznavanje prevajalskih osebnosti iz različnih geografskih in poklicnih okolij, različnih starosti in svetovnih nazorov. Šele sčasoma sem se zavedela, kako blagodejno je bilo pravzaprav to zatišje: na prevajalskih srečanjih v dvoranci na Tomšičevi ulici nikoli ni bilo treba poslušati medsebojnih obtožb in obračunavanj, kakršna so bila še dolgo po vojni na vsakovrstnih sestankih kar pogosta.

Res zanimivo mi je dogajanje v Društvu postajalo šele po tem, ko se je obdobje poklicnega prevajanja zame končalo in sčasoma prešlo v ukvarjanje z zgodovino in specifikko slovenskega literarnega prevoda. Poklic svobodne prevajalke sem namreč po skoraj dveh desetletjih zamenjala za redno zaposlitev z redno plačo in celovitejšo socialno varnostjo strokovne sodelavke v oddelku za literarno teorijo akademijskega Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede, kjer sem ostala do upokojitve. Dobri dve desetletji sem sodelovala pri *Literarnem leksikonu*, najprej pri pripravah zanj, nato pri njegovi realizaciji. Poleg redaktorskih in lektorskih opravil mi je glavni urednik, profesor Anton Ocvirk, namenil pripravo enega izmed temeljnih gesel – *Literarni prevod*. Za zahtevno zasnovan sintetičen pregled tega obsežnega področja pa nisem imela nobenih zgledov in nobene opore v prejšnjih študijah, niti tujih niti domačih, saj se je problematika prevoda pri nas in po svetu takrat šele prebijala med predmete celovitega znanstvenega proučevanja. Na manj zahteven način, nesistematično, po nepovezanih drobcih, vendar vztrajno in redno pa se je z njim začelo ukvarjati naše društvo, odkar mu je namenilo večji del programa na svojih rednih letnih srečanjih – seveda na pobudo in po zamisli neverjetno zmogljivega in razgledanega univerzalnega prevajalca in spretnega organizatorja Janka Modra. Ko je končno prevzel funkcijo društvenega predsednika, je namreč z nemalo truda in naporov na mah razgibal dotedanje umirjeno življenje s širokopotezno prireditvijo, naslovljeno *Prvo delovno srečanje prevajalcev vseh smeri in strok iz vse Jugoslavije* – udeleženci so to skorajda množično srečanje pogosto preimenovali kar v »kongres«.

Srečanje je potekalo v dvoranah častitljivega blejskega hotela Toplice, in sicer oktobra leta 1975, ko je praznoval osemdesetletnico ugledni, za svoj prevodni opus velikokrat nagrajeni in odlikovani slovenski prevajalec, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar. Jubilant, ki je morda bil član Društva, morda pa tudi ne, je v imenu predsedstva Socialistične zveze delovnega ljudstva Socialistične republike Slovenije

prevzel pokroviteljstvo nad prireditvijo in ji s tem povečal težo, gotovo pa tudi olajšal njeno organizacijo in financiranje.

Meni je to vsejugoslovansko kongresno srečanje, ki so se ga res udeležili prevajalci z vseh koncev Jugoslavije, prvič nazorno, »v živo« pokazalo vključenost Slovenije v federacijo. Dotlej sem jo pravzaprav občutila le v kinu, v govorni spremljavi »zveznih«, vsejugoslovanskih, po domače kar srbohrvaških *Filmskih novosti*, in v »srbohrvaških« podnapisih tujih filmov – dolgo je trajalo, preden so jih nadomestili slovenski podnapisi in sinhronizacije. Šele sčasoma sem tudi doumela, kakšen dosežek je bil, da je do te prireditve, prve svoje vrste v Jugoslaviji, sploh prišlo, še posebno pa, da ji je le za dva meseca, torej komaj za las uspelo prehiteti *Prve beogradске prevodilačke sustete*. Janko Moder, ki mu je funkcija nalagala udeležbo na federalnih sestankih predstavnikov republiških društev, je še po dolgih letih prizadeto opisoval, kako so ga srbski kolegi na vso moč ovirali, saj so njegovo iniciativo imeli za udarec svojemu prestižu, poseg v naravne pravice starejšega, večjega, močnejšega »brata«.

Za blejskim sem se udeležila tudi beograjskega srečanja, obakrat z referatom na temo položaja slovenskega prevoda v različnih zgodovinskih okoliščinah; na Bledu v okviru sedme teme – *Vloga prevoda v življenju narodov*, v Beogradu v okviru prve teme – *Prevodna i nacionalna književnost, i problemi njihovog proučavanja*. Ob prijavi sem se na lepem zavedela, da sem bila že marsikje po svetu, natančneje rečeno v zahodni Evropi in severni Ameriki – na Dunaju, v Zürichu, Parizu, Londonu, New Yorku, Chicagu, Seattlu in še kje, »doma« pa samo v Zagrebu, Splitu in Dubrovniku, v Beogradu še nikoli. Zazdelo se mi je, da je res že čas, da se končno napotim še v glavno mesto svoje države. Ni mi bilo žal. Kupila sem si *Hazarski rečnik* v cirilici in ga na dušek prebrala, čeprav sem bila že iz vaje, spoznala središče mesta in vrsto prijetnih, prijaznih novih kolegic in kolegov. Večkrat sem se spomnila besed svojega očeta, izrečenih, ko se mu je sorazmerno kmalu posrečila vrnitev iz Srbije, kjer so ga prijazno sprejeli, potem ko so ga v začetku druge svetovne vojne tja izgnali nemški okupatorji, besed, ki so jih pri nas doma večkrat ponavljali: »Srbi so dobri ljudje.« So, prav gotovo, a ne vsi – kar velja pač za ljudi vseh narodnosti. Vsekakor pa so sposobni in širokopotezni – beograjska prevajalska srečanja so nemudoma postala mednarodna, referenti so prihajali iz evropskih in ameriških držav, medtem ko so naša ostala kvečjemu »medrepubliška«. Pa še to samo do naše osamosvojitve, potem »iz južnih krajev« dolgo ni bilo nikogar več. Za obnavljanje

stikov zdaj, po obdobju ohladitve, že lep čas skrbi naša vsestranska prejšnja predsednica Đurđa Strsoglavec, predvsem s prevodi srbskega leposlovja.

Društvena srečanja so se odtlej v skromnejšem obsegu vrstila vsako leto, niso pa bila niti »ljubljska« niti »blejska«. Njihova dobro premišljena odlika je bila mobilnost: vsako leto smo se srečali v drugje, na različnih koncih Slovenije. Spoznavali smo kraje, kjer mnogi še nismo bili, poleg tega pa smo po dva, tri dni sproščeno, brez drugih obveznosti, preživeli v dobri, vsakokrat malo drugačni prevajalski družbi. Po osamosvojitvi so se ti stiki pretrgali, naše društvo pa se je kot samostojna enota, ne več pod klobukom jugoslovanske zveze, vključilo v širše, evropsko stanovsko združenje.

Janko Moder je dolga leta skrbel, da so prevajalska srečanja ostala dokumentirana in referati, ki jih je sprva sam pretipkaval za natis, objavljeni v zbornikih, ki jih je tudi sam urejal – včasih so izšli z zamudo, ampak manjkal ni nobeden. Programski okvir društva je bil torej ustaljen, izvedba pa prožna, tako kakor društveni predsedniki in celotni odbori, ki so se sčasoma začeli menjavati hitreje kakor v prvih desetletjih društvenega obstoja. Moder je brez bučnih programskih besed, komaj opazno spremenil vse društvene funkcije, od predsedniške do tajniške in odborniške, iz pretežno častnih, prestižnih, precej lagodnih, do izrazito delovnih, zahtevnih, za solipsistične knjižne molje in vsakovrstne veljake nasploh nemikavnih. Če bi rekli, da je delal za tri, bi bilo pač podcenjevalno – bibliografija njegovih prevodov bi bila velikanska, četudi bi jo pripisal ducatu prevajalcev, za društvo pa mu kljub temu nikdar ni zmanjkalo časa, pri čemer se mu za čuda nikoli ni nikamor mudilo. Najbrž je tudi zaradi tega prišlo do sprememb: po dolgem začetnem obdobju izključno moških vodstev je začel vidno naraščati delež odbornic, tajnic in končno tudi predsednic. Izredno iznajdljivi, učinkoviti tajnici sta bili Maja Kraigher in Alenka Stanič, zelo uspešno je delal tudi prvi ženski predsedniško-tajniški tandem – Ani Bitenc in Irena Trenc - Frelih. Irena je potem še dolga leta skrbela za povezavo slovenskega društva z mednarodno prevajalsko zvezo, nosilni steber pa je najprej kot tajnica in nato kot večkrat izvoljena predsednica postala Dušanka Zabukovec in za njo se na tej funkciji vrstijo same odlične prevajalke, ki so zraven tudi profesorice, urednice in še kaj. Sčasoma bo mogoče treba pomisliti na moške kvote!

Najboljše, kar se je našemu društvu zgodilo po osamosvojitvi, pa je bilo po mojem mnenju zanimanje, ki ga je za problematiko prevoda in prevajalstva takrat zbudilo pri akademski mladini, čeprav se ni bila namenjena poklicno ukvarjati z literarnim prevajanjem. Martina Ožbot, Tone

Smolej in Matej Hriberšek niso ostali samo simpatizerji in opazovalci, ampak čedalje vidnejši pobudniki in izvajalci okrepljenih in novih društvenih dejavnosti: razširili in sistemizirali so tematiko prevajalskih srečanj in s tem pritegnili večji krog kvalificiranih referentov; zaradi tega so tudi tedanji zborniki postali tehtnejši in obsežnejši. Na njihovo pobudo in v njihovi izvedbi smo dobili prvo društveno revijo *Hieronymus* in samostojno knjižno zbirko *Studia translatoria*.

In končno – zahvaliti se moram za izredno počastitev, ki so mi jo leta 2009, ob 75. rojstnem dnevu, v imenu Društva pripravili Martina Ožbot, Darko Dolinar in Tone Smolej z zbornikom *Odprta okna – komparativistika in prevajalstvo*, pod pokroviteljstvom izdajateljev – Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede in Društva slovenskih književnih prevajalcev. Seveda velja topla zahvala tudi vsem avtorjem razprav, povečini mojih dragih komparativističnih in prevajalskih kolegov in kolegic, dobrih prijateljic in prijateljev.

Hvala, DSKP, in srečno!

O DEESKAPEJU SKOZI ČAS (Skica ob jubileju)

Štefan Vevar

Da bi si olajšal nalogo oziroma našel koncept, kaj napisati Društvu v čast ob njegovi 70-letnici, sežem po 18. Zborniku DSKP, v katerem je leta 1994 podobno nalogo bivšim predsednikom Društva naložila takratna predsednica Majda Stanovnik. Janko Moder tam začne svoj tekst z **širokim** pisateljskim zamahom, ki ga je morda razvil med pisanjem svoje epopeje *Sveta kri*, in v dve strani dolgem lamentu spretno odigra nebogljenost ob nalogi, ki ga je doletela, potem pa to nemoč vešče demantira z razkošnim tekstom z naslovom *Prevajalsko društvo 1952–1994*. V 19 strani dolgem sociološkem eseu izpelje dragoceno karakterizacijo Društva v času in prostoru, s poudarkom na zgodnji dobi, na obrazih, ki so ga formirali, ter na svoji specifični usodi človeka in prevajalca. Njegovo besedilo premore vrsto eksaktnih dejstev za kroniko Društva. Vital Klabus, ki je Društvu predsedoval od 1969 do 1973, je kratek in suhoparen, skoraj zadržan, poudarek pri njem je na sodelovanju v Zvezi književnih prevajalcev Jugoslavije, tudi on pa pokaže na velik Modrov prispevek (tudi na tem področju). Anekdotičen, duhovit in na trenutke celo obešenjaški je tekst Kajetana Gantarja, ki se začne in konča pri nagrobnih govorih umrlim prevajalcem. Dragocene so njegove kratke in sočne karakterizacije predsednikov Društva pred njim in po njegovem predsednikovanju, in sicer Božidarja Borka, Franja Smerduja, Vitala Klabusa, Janka Modra, Franeta Jermana, Ani Bitenc, Aleša Bergerja in Majde Stanovnik. Ani Bitenc v svojem prispevku poudari afirmacijo prevajanja za nove medije, film in televizijo ter vključitev prevajalcev te vrste v Društvo. Tudi ona pripiše posebno mesto sodelovanju DSKP na rednih srečanjih društev prevajalcev po Jugoslaviji in tudi ona ne more brez omembe »neprecenljive pomoči Janka Modra«. Aleš Berger je koncizen in klen, njegov prispevek se začne literarno, skoraj kot spominska proza, nadaljuje pa stvarno in eksaktno. Društvo je bilo leta 1991 sprejeto v Evropsko zvezo književnih prevajalcev (CEATL), MzK je posvojilo zamišl Društva o nacionalnem prevodnem programu, torej o subvencioniranju literature po seznamu DSKP, ki je povrh z rednimi bralskimi večeri iz še neobjavljenih prevodov prodrlo v Cankarjev dom. Prispevek tedaj aktualne

predsednice Majde Stanovnik lahko beremo kot izraz zavedanja, da Društvo še v premajhni meri deluje kot interesna skupnost, da prevajalstvo in Društvo v naši družbi še nista dovolj uveljavljena in da bo treba uveljavitev izbojevati na različnih poteh, s prizadevanjem za državno subvencioniranje kakovostne prevodne literature in povezovanjem z mednarodnimi prevajalskimi združenji ter univerzitetnimi oddelki, ki so vpeljali univerzitetni pouk teorije in prakse prevajanja. Majda Stanovnik, ena najdragocenejših članov Društva, mojstrica v reševanju zapletov vseh vrst in kajpak izvrstna prevajalka, me je prepričala za prvo refleksijo o mojem delu za Zbornik DSKP in za prvo moderiranje prevodnega večera (o treh prevodih Roberta Musila – Janeza Gradišnika, Darka Dolinarja in Štefana Vevarja). V vlogi predsednice DSKP jo je nasledila Dušanka Zabukovec, od nje pa sem predsednikovanje leta 2002 prevzel sam.

Nič, razmišljam, nadaljeval bom v slogu svojih predhodnikov, sicer ne tako epsko kot Moder ali duhovito kot Gantar, ker tega ne znam, ampak nekako vmes med osebnoizpovednim in dejstvenim. Ampak še prej bi se lahko, razmišljam, vprašal po nečem temeljnem, česar drugi pisci niso tematizirali, se mi pa zdi dokaj pomembno, namreč po tem, v kakšnem razmerju je Društvo s tistim, kar stoji v njegovem središču, s književnim prevodom in s svetovno literaturo v slovenskem jeziku. Nenazadnje sta svetovna literatura v slovenščini in slovenski literarni prevod veliko starejša od samega Društva in lahko načeloma obstajata brez njega.

Je tisto, čemu pravimo svetovna literatura, nekakšno mavrično predivo, iz katerega narodi umetniško snujejo svoje zgodbe o človeku in svetu, si ga izmenjujejo in se z njim medsebojno bogatijo, se med seboj istovetijo, a tudi iskreno čudijo medsebojni drugačnosti, se iz nje učijo ter s tem razvijajo empatijo drug za drugega? Bi brez literarne izkušnje, usrediščene v preprosti besedni zvezi »svetovna literatura«, sploh obstajala zavest o drugem, kakršno poznamo danes, pa globoka vednost in tudi duhovni užitki, pa vse dopuščajoče čudenje nad drugačnim, ki v svojih najboljših posledicah hromi nacionalno samozadostnost in zagledanost vase in odganja strahove pred onim in vsakomer od kdovekod? Osrednji tvorec tega pojma in ustvarjalec te občečloveške umetniške zakladnice je prevajalec. Tudi brez njega bi obstajala literatura, tudi velika literatura, a samo nacionalne vrste, svetovne literature pa brez njega ni in je ne bi bilo. Z njo prevajalec gradi najelementarnejše mostove med ljudmi, narodi in nacijami, tiste, ki se jih v tako kompleksni in nemalokrat pretresljivo človeški podobi ne da graditi

na noben drug način: ne s politiko, ne z osebnimi stiki, ne prek športa ali turizma – morda samo še s filmom – saj nastajajo nevsiljivo in spontano, iz najbolj človeškega v človeku: zdrave umetniške radovednosti za drugačnega človeka, drugačno življenje in drugačne svetove, kakor se slednji usedajo v literaturo. Ta spontani proces, v katerem ljudje bralci kot uživalci sadov prevajalskega dela udeležujejo svoje plemenite duhovne potrebe, pa potrebuje kompleksne družbene organizme, ki ga podpirajo: sistem založb, knjižnic, izobraževanje, medijsko in državno podporo. Šele tako lahko naciji postreže s izborom najboljšega pri tujih nacijah v čim boljši prevodni preobleki. In če ob tem obstaja še organizem, ki nad umetniškimi pretoki te vrste bdi, jih reflektira, osvetljuje prevodne in prevajalske probleme v difuznih perspektivah, ob tem pa prizadevno odbira najvrednejše med njimi in jih tudi posebej izpostavlja in celo nagraduje ... če pri vsem – ker tudi to še ni vse – prevajalce tudi povezuje v človeškem in strokovnem smislu in se kot stanovska organizacija bojuje za njihov položaj v družbi ... če torej obstaja, pravim, tudi tak organizem, potem ne manjka nič do polnega življenja svetovne literature v okvirih te ali one konkretne nacije. V Sloveniji je tak – upal bi si reči, zelo polnokrven – organizem Društvo slovenskih književnih prevajalcev in tak je bolj ali manj že častivrednih 70 let.

DSKP je volonterska organizacija v žlahtnem smislu besede, ne vodijo je avtoritarni administratorji po strogih in skrbno nadzorovanih pravnih normah, temveč ljudje z velikim znanjem, voljo in predanostjo stvari. Poleg velikega srca jim je skupno to, da se – malo za šalo malo zares – vsi v enaki meri bojijo administrativnih obveznosti, ki so z leti prestopile vse zdravorazumske okope. To sproščeno, vendar kompetentno ljubiteljstvo ustvarja dobro atmosfero v Društvu, ki hitro okuži mnoge novince, ki vstopijo v Društvo, kakršen sem bil v osemdesetih letih sam.

In zakaj vendarle precej kompetentnih književnih prevajalcev ostaja zunaj Društva, se vprašam? Na to ni enoznačnega odgovora, čeprav bi se dalo naštet veliko verjetnih razlogov. A raje bom navedel vse tisto, kar je članu Društva posredno ali neposredno v prid. Zdi se mi, da ta dragocena skupnost daje vsakemu članu več, kot lahko sam prispeva k njej. Ne le po prevajalski strani, strokovno in poklicno, temveč tudi občeskulturno in občečloveško. Pri razmerju z založbo si prevajalec samo prevajalec, tu se lahko kot razmišljajoči prevajalec postaviš na slovenski prevajalski atlas, tu dobiš vpogled v mišljenje in delo drugih; če se kot prevajalec oblikuješ doma ob svojem delu, tu preskušaš svoje poglede in se formiraš naprej, oblikuješ pa

se tudi kot kulturnik in človek, tu lahko поблиže spoznaš tiste, ki jih bežno poznaš od prej ali si samo slišal zanje. Tu si lahko razširiš kulturno in strokovno obzorje, tu se lahko čutiš sprejetega. Društvo te prijazno vabi k razmisleku o tvojem prevajalskem početju, o lastni vlogi in namembnosti, nalaga ti pisati razprave in refleksije o pogledih na svoje prevajalsko početje, potiska ti pero v roko in te s tem oblikuje, osvešča v tvojem poklicu. Postavlja te za organizatorja in moderatorja prevajalskih večerov in torej kultivira tudi v smislu javne besede vajenih in v njej izvedenih osebnosti. Tu torej dobiš priložnost za javno nastopanje in se lahko izuriš v tem ... Sprva tega morda sploh nočeš, pa te nekako pregovorijo in vprežejo v ta voz, na kar najprej nerad pristaneš, a si pozneje vesel, da si zmogel, za kakšen milimeter zrasel pred svojimi očmi, za milimeter više postavil prag lastne zmogljivosti, a se tudi omehčal za morebitne poznejše angažmaje v Društvu. Lahko pa tudi le ostaneš ob strani in samo vpijaš atmosfero tega kreativnega okolja. In nenazadnje se Društvo vseskozi bojuje tudi za položaj književnega prevajalca v družbi, za njegovo prepoznavnost in ugled tega poklica in nenazadnje tudi za izboljšanje njegovega gmotnega položaja. Vsaj v slednjem vidim moralni dolg, ki ga imajo nečlani do Društva, in ki se ga, zdi se, ne zavedajo dovolj. Da je dandanes prevajalčevo ime pri večini prevedenih besedil zapisano na knjižnih naslovnicaх ob imenu avtorjev, je denimo eden od nasledkov dolgoletnega prizadevanja DSKP za to.

O vsem tem nisem veliko razmišljal, ko sem – morda ne ravno v najprimernejšem trenutku – prevzel vodenje Društva. Bilo je nekaj let po magistraturi, ki sem ga mislil skleniti s tezo o Schillerju pa me je počasi vsega potegnila vase aplikativna teorija prevajanja, zato sem magistriral s študijo *Temeljni aspekti in principi teorije literarnega prevajanja* (izdal kot študijo pri Študentski založbi 2001). Snovati pa sem v tistem času začel tudi doktorat, povrhu sem aktivno prevajal, opravljal službo muzejskega svetovalca v Slovenskem gledališkem muzeju, začel 2003 poučevati na prevajalskem oddelku Filozofske fakultete ... ob tem pa se je vodenje Društva hitro izkazalo za nekakšno morda polovično zaposlitev. Preveč za enega? No, za kakšnega Janka Modra, čigar delovno sposobnost je v 18. Zborniku DSKP slikovito opisal Kajetan Gantar, nikakor ne. Meni pa je zdravje kmalu prišepnilo, da hodim po robu.

Kot novo izvoljeni predsednik sem leta 2002 na prvem sestanku upravnega odbora (navajam po svojih zapiskih) skiciral načrt delovanja Društva v prihodnje. Povedal sem, da verjamem v evolucijo in da zato mislim, da je

treba pustiti in ohraniti vse tisto, kar pomeni pozitivno tradicijo društva in kar je tudi del njegove zgodovine. Da pa bo treba močnejše profilirati društvo v javnosti in okrepiti stike z mediji, postati medijsko prepoznavnejši. Živimo namreč v času vladavine medijev in radikalno diferencirane družbe, sem povedal, vse manj ljudi, sem dodal, se ob istem času posveča isti stvari, zato tudi mediji čedalje težje spremljajo vse razpršeno dogajanje, veliko težje, kakor so ga nekoč. Pomeni, da je tudi naše društvo medijsko manj zanimivo. Se je pa zato treba bolj potruditi. Da je treba, nadalje, Društvo narediti privlačnejše za vse prevajajoče, za mlajše in mlade prevajalce, pa tudi za tiste, ki so prevajalska imena, pa so zunaj društva, ga torej močnejše profilirati v javnosti. Da je treba povrniti mesto prevodno-literarnemu večeru (ti večeri so se v letih poprej precej zredčili), da moramo tudi širše delovati za knjigo, za prevod in za kulturo na barikadah s sorodnimi društvi, saj smo združeni močnejši, in da je treba nenazadnje oživiti tudi družabno življenje članov, s tem da bi strokovni večeri doživeli svoje nadaljevanje kot družabni večeri – saj je zelo pomembno tudi neformalno druženje prevajalcev, ki sicer opravljajo enega od najsamotnejših poklicev.

Ti načrti so se pravzaprav v celoti posrečili, za nameček pa smo izpeljali še slavnostno akademijo ob 50-letnici DSKP v Cankarjevem domu in začeli podeljevati prevajalske štipendije. Ob zastavljenem smo spričo naraščajoče administracije vpeljali tajniško moč za 4 ure na teden in tako dobili edino plačano moč v Društvu. Zasnovali in vpeljali smo nagrado za mladega prevajalca, pozneje preimenovano v nagrado Radojke Vrančič, vpeljali smo Dan odprtih vrat z branjem mlajših prevajalcev in nečlanov Društva, vpeljali Lavrinovo diplomu za zaslužne prevajalce iz slovenščine v tuje jezike. In nenazadnje smo izdelali tudi posebno listino, s katero smo k včlanitvi v Društvo vabili ugledne prevajalce zunaj Društva. Velik delovni in administrativni zalogaj so bile štipendije, ki smo jih začeli podeljevati leta 2003 in jih zgledno podeljevali kar nekaj let, dokler ni splošna jusifikacija družbe (podrejanje družbenega življenja formalnim pravnim normam) posegla tudi na to področje in podeljevanje iz rok menda za to nekompetentnega DSKP prenesla na JAK. Posebna preizkušnja je bila izvedba slavnostne akademije, še zlasti potem, ko je bilo DSKP zavrnjeno na programskem razpisu za sredstva Mzk za leto 2003. Razlogi so bili formalni in precej arbitrarni, pogoji razpisa med postopkom prirejeni. Nisem pa bil pretirano presenečen. Z Urošem Grilcem, svetovalcem za knjigo na MzK, sva imela že prej nekaj stikov, ki so me puščali z mešanimi občutki. Spominjam se na primer

njegovih besed, da lahko za sredstva MzK, tudi za štipendije, kandidira tudi kakšno drugo, konkurenčno društvo književnih prevajalcev, ne nujno samo DSKP, in da bi se MzK v tem primeru docela nearbitrarno odločilo, komu bi dalo prednost. Nearbitrarno je bila, se mi je zdelo, sploh njegova ljuba beseda. Je bodoči minister RS za kulturo mislil, da je v Sloveniji še cela vrsta enako kakovostnih prevajalcev, kot so zbrani v DSKP, se pravi, da je nekje še cela vrsta Gradišnikov, Modrov, Bergerjev, Gantarjev, Bajtov, Majd Stanovnik, Radojk Vrančič ..., ki v DSKP ne morejo priti do besede in bi z veseljem vstopili v alternativno društvo književnih prevajalcev ter v njegovem okviru kandidirali za podporo MzK? Podobno je na moje argumentiranje, da bi si Društvo objektivno zaslužilo ustrežnejšo obravnavo, zaprl usta z izjavo, da je nemški idealizem že davno opravil s pojmom objektivno. Se je ta gospod, sem se spraševal, v subverzivno misel te vrste zagledal pri Derri-daju, čigar *Gramatologijo* je prevedel nekaj let prej? A prav veliko se kajpak nisem spraševal, ker je bilo treba ukrepati. Prijavili smo se na projektni razpis, bili uspešni, in leto 2003 smo finančno nekako zakrpali. Akademija mi je ostala v lepem spominu: izvrstno moderiranje Alenke Bole Vrabec, lep hommage Gantarja nestorju Modru, šansoni Vite Mavrič, izvrstno branje prevodnih odlomkov Aleša Valiča, vrhunski prevodi vrhuncev svetovne literature (Dantejeve *Božanske komedije*, Goethejevega *Fausta*, Shakespeara, Villona ...) spod peres Andreja Capudra, Erike Vovk, Milana Jesiha, Janeza Menarta ... humorni krokiji Jožeta Stabeja ...

»Moje« obdobje pri DSKP se mi zdi prelomno v tem, da se je DSKP v tistem času iz društva dokončno prelevilo v interesno skupnost. V primerjavi s kompleksno razčlenjenim pulziranjem Društva dandanes pa se mi tisti čas kaže zgolj kot pionirska doba Društva v njegovi novi vlogi.

OKNO V SVET

Dušanka Zabukovec

Ko so me povabili, naj kaj napišem ob sedemdesetletnici ustanovitve Društva slovenskih književnih prevajalcev, me je preplaval obup. Kaj lahko še napišem takega, česar nisem povedala že v dolgi vrsti poročil, referatov, nastopov, intervjujev, časopisnih člankov? Potem pa sem pomislila, da sem navsezadnje članica Društva že skoraj polovico časa od njegovega nastanka in medtem se je gotovo zgodilo tudi kaj takega, kar mi je posebej ostalo v spominu.

Navada je, da prevajalca nekdo povabi, naj odda prošnjo za sprejem v Društvo, včasih tudi z ovinkastim vprašanjem, ali je že član Društva in zakaj ne. Mene je leta 1986 povabila kolegica iz televizijske hiše, vodja televizijske službe za prevajanje in lektoriranje in prva (ženska!) predsednica Društva Ani Bitenc. Prevajalci smo na splošno nagnjeni k povezovanju in gotovo se ji je zdelo primerno, da čim več filmskih in televizijskih prevajalcev zvabi med književne prevajalce. Obe društvi sta še vedno tesno povezani, tudi članstvo v njiju je prepleteno: spomnimo se samo Janeza Menarta, Ervina Fritza, Gitice Jakopin, Stanka Jarca, Marjana Poljanca, Nives Vidrih in cele vrste drugih, tudi veliko mlajših priznanih književnih in televizijskih prevajalk in prevajalcev. Ne gre drugače, kot da se skupaj trudimo, ne za blišč in slavo, kot bi kdo zlobno pripomnil, temveč za gmotne možnosti delovanja na tem strokovno zahtevnem področju, predvsem za to, da se v času razprostranjene prekarnosti s svojim delom sploh lahko preživljamo.

Ravno Janez Menart je prevajanje za televizijo vzvišeno ošvrknil kot »klet kulture«, v isti sapi pa priznal, da njegeve televizijske prevode prebere neskončno več ljudi kot vsako še tako imenitno pesem, natisnjeno v knjigi. Nekoč smo preračunali, da povprečen bralec podnapisov vsako leto prebere vsaj za debelo, tisoč strani dolgo knjigo. Zdaj, ko so se televizijske hiše s svojimi programi pri nas namnožile, je ta obseg gotovo še veliko večji. Tako kot narašča obseg prebranih besedil v podnapisih, žal upada število kupcev tiskanih knjig, na srečo pa ne tudi število bralcev knjig, izposojenih v javnih knjižnicah. Zato smo prevajalci hvaležni za izjemni sistem javnih knjižnic, kajti naš je menda najbolje razvit na svetu. Lahko le držimo pesti, da se tudi tega ne bi lotili kakšni pohlepneži in ga »privatizirali«, tako kot so večino v socializmu cvetočih podjetij.

Nekoč je bilo jezike pri nas mogoče študirati le na univerzitetnih pedagoških oddelkih, po študiju pa smo se izpopolnjevali vsak po svoje in vedno znova »odkrivali Ameriko«. V devetdesetih letih je bil na srečo ustanovljen prevajalski oddelok na Filozofski fakulteti v Ljubljani, potem pa še v Mariboru, Kopru in Novi Gorici. Vsi ti oddelki zdaj vneto sodelujejo, da imajo študentje čim več stikov s profesorji iz Slovenije in tujine in da so študijski programi čim bolj izpopolnjeni in raznoliki. Hkrati z nastankom novih prevajalskih oddelkov se je tudi pri nas razcvetelo prevodoslovje: strokovnjaki s tega odročja in njihovi študentje imajo veliko bogatejše možnosti za raziskovanje in študij in ni jim več treba »odkrivati Amerike«. Uredniki knjižnih založb in (vsaj ene) televizijske hiše pa so tudi ugotovili, da se jim splača čim prej pritegniti najboljše študente jezikov in prevodoslovja in jih že na samem začetku naučiti, kaj pričakujejo od dobrih in odličnih prevajalcev v obeh medijih. Tako glasbeni kot literarni uredniki priznavajo, da je odličnost stvar znanja, nadarjenosti in trdega dela, ne pa medijev, za katere delajo ustvarjalci z različnih področij.

Imela sem srečo, o kakršni številni mladi prevajalci dandanes lahko le sanjajo: redno službo ali zaposlitev za nedoločen čas. To je pomenilo, da sem se potem, ko sem izpolnila službeno normo in obveznosti, lahko posvetila novemu izzivu, prevajanju knjig. Tudi v tem pogledu sem imela srečo, da sta me najprej dobila v roke legendarna urednika in prevajalca Aleš Berger in Branko Madžarevič. Zaradi slednjega sem se »prostovoljno pod prisilo« celo spoprijateljila z računalnikom. Kaj sem hotela drugega, ko pa je od mene zahteval prevod na disketi, knjiga pa je govorila o ustanovitelju računalniškega giganta IBM.

Društvo in tudi druga prevajalska (in lektorska) društva so že dolgo močno vpeta v dogajanje na univerzah in v kulturi na splošno, predvsem s svojimi prireditvami in dogodki, v bistvu z vso svojo dejavnostjo. Stalne spremljevalke društvene dejavnosti so že vseskozi literarne prireditve, predvsem pa večdnevna prevajalska srečanja, zdaj imenitneje poimenovana simpoziji. Nisem imela priložnosti, da bi sodelovala na srečanjih v zdaj že pokojni državi, ki so bila, kot so mi povedali, zelo barvita in zanimiva. Prvo prevajalsko srečanje v novi državi, ki mi je po svoji živosti ostalo v spominu, je bilo eno tistih v Predvoru, glavna tema prispevkov pa je bilo prevajanje Svetega pisma. Ko so kolegice in kolegi izbirali kraj srečanja, najbrž niso pomislili na glasne konce tedna z nevestami, ženini, harmonikarji, belo slečenimi deklicami in kar je še svatbene folklore na Slovenskem. Če

smo še tako zapirali okna, se je hrup vztrajno mešal med učene razprave o svetopisemskih temah. Nazadnje smo popustili in se zvečer še mi pomešali med svate. O takratnem dogajanju sem nekaj povedala že v svojem prispevku ob 50-letnici Društva, zato tega raje ne bom ponavljala. Bilo pa je zanimivo. V Preddvor med svate se pozneje nismo vračali: hotelirji so vztrajali pri hrupnem praznovanju, mi pa pri umirjenem ženovanju in moževanju – in nazadnje smo se razšli. Simpoziji se vseskozi selijo po Sloveniji, od Maribora in Potrne do Kopra in Nove Gorice, od Radovljice do Novega Mesta, vedno v povezavi s prevodno tematiko. Hkrati se jih poleg članov Društva udeležujejo tudi prebivalci teh mest, ki jih zanima književnost, študentje, pa tudi gostje in obiskovalci iz tujine.

Če bi dejavnosti Društva spremljala le občasno in od daleč, bi bilo to veliko premalo, da bi o njih vedela kaj več ali neposredno sodelovala pri njih. Kmalu po vstopu v Društvo so me povabili v upravni odbor, predsednica Društva Majda Stanovnik pa me je leta 1992 celo izbrala za tajnico. Čas najinega tesnega sodelovanja je bil zame prava visoka šola spoznavanja Društva in prevajalcev, tako članov kot nečlanov in prevajalcev iz tujine, pa tudi kulturnih ustanov, ki so vplivale na društveno dejavnost in še zlasti na finančne vire zanje. Bila je izjemna poznavalka vsega, povezanega s prevajalci in prevajalstvom, avtorica več knjig o tej tematiki, predvsem pa avtorica enega vrhunskih prevodov mladinske književnosti – *Medveda Puja*, ki ga še vedno z navdušenjem prebirajo otroci in odrasli, prevoda, ki ne zastari in si še po toliko letih zasluži globok poklon.

Majdo Stanovnik je pri vodenju Društva nasledil Vasja Cerar, urednik, književni, televizijski in filmski prevajalec, jaz pa sem ostala tajnica Društva. Skupaj s prvo predstojnico prevajalskega oddelka na Filozofski fakulteti, dr. Ireno Kovačič, smo vodili več prevajalskih tečajev, s katerimi smo želeli prispevati k dvigu kakovosti prevodov v elektronskih medijih. Usoda je hotela, da sta se tako Irena kot Vasja že poslovila, s svojim delom pa sta močno zaznamovala prevajalstvo in prevodoslovje.

Po viharjih začetkih nove države so se razmere v 90. letih počasi umirjale, delno financiranje društva pa je namesto ministrstva za kulturo v veliki meri prevzela Javna agencija za knjigo, ustanovljena leta 2008. Podlaga za pridobivanje financiranja Društva so vedno bile prijave programov na razpise, toda kolikor sem videla, se je zahtevnost teh prijav močno stopnjevala. Lahko bi rekla, da so bile sprva bolj leposlovne, na nekaj straneh, in manj podrobne glede tega, kdo bo na prireditvah sodeloval. Posredovanje Javne

agencije za knjigo je prineslo veliko sprememb, ne le v obseg financiranja dejavnosti društev, temveč predvsem v zahtevnost prijavljanja programov. Uvedli so prijavnine in društva s tem prisilili, da so krčila število prijav. Administrativnih delavcev namreč ne moremo zaposlovati in jih delu primerno plačevati, ker smo odvisni od članarin in redkih donatorjev. Res redkih. Tudi sodelujoči morajo imeti svojo težo in v prijavah programov je treba to natančno opisati in opredeliti. Člani upravnega odbora pa svoje delo že vseskozi opravljamo brezplačno: drugače preprosto ne gre. Res pa si pri takem delu nujno iznajdljiv, okreten, diplomatski, predvsem pa hiter in natančen.

Bila sem zelo počaščena, ker so me člani Društva kar štirikrat izvolili za predsednico; po prvih dveh mandatih sem očitno »izgorela« in vodenje prepustila drugim. Ravno v vmesnem obdobju pa je bila ustanovljena Javna agencija za knjigo, zato sta bila moja naslednja predsedniška mandata precej drugačna od prvih dveh. Še dobro, da so čez čas prešli na elektronsko prijavljanje na razpise, kar je v primerjavi s kupi dokumentacije, ki smo jih sprva pošiljali po pošti, prineslo pravo olajšanje, čeprav elektronika ne deluje vedno tako, kot bi morala. Nekaj pa se v vsem tem času ni spremenilo, kvečjemu stopnjevalo: za pridobivanje sofinanciranja je potrebno vedno več truda in iznajdljivosti, vedno več je tudi sodelovanja s tujino in koprodukcij, evropske organizacije pa, kot vemo, niso ravno odprtih rok.

In vendar se Društvu vedno znova posreči izpeljati projekte, od katerih imajo prevajalke in prevajalci neposredno korist. Med take, na primer, sodijo vsakoletne štipendije JAK iz knjižničnega nadomestila, nagrade in priznanja (z leti smo poleg Sovretove ustanovili še tri nagrade, Lavrinovo nagrado za prevode v tuje jezike, Jermanovo nagrado za prevode družboslovnih in humanističnih del, nagrado Radojke Vrančič za mlade prevajalce in nagrado Vasje Cerarja za prevode mladinske književnosti; poleg tega sodelujemo v razpisih za nacionalne nagrade, tudi Prešernove, in pri tem smo pogosto uspešni). O literarnih prireditvah in mednarodnih dogodkih, pa tudi o drugem delovanju Društva sproti objavljamo prispevke v reviji *Bukla*, obsežnejše pa v reviji *Hieronymus* in občasno v zbornikih.

Če bi hotela našteti vse dejavnosti Društva, bi bil to prevelik zalogaj. Dejstvo pa je, da sem med sodelovanjem v Društvu spoznala nešteto izjemnih ljudi, kolegic in kolegov, pa tudi ustvarjalcev z drugih področij, in za to bogastvo medčloveških stikov sem neizmerno hvaležna.

NEKAJ UTRINKOV S CEATL-ove SKUPŠČINE 2023

Iztok Ilc

Kot vsako združenje ali društvo se mora tudi CEATL – Evropski svet združenj književnih prevajalcev, vsako leto dobiti v živo na redni letni skupščini, na kateri delegati (iz vsakega društva najmanj eden) potrjujejo dokumente, ki morajo biti sprejeti kot v vsakem drugem društvu: letna poročila, zapisnik prejšnje skupščine, opraviti volitve, če je skupščina volilna, prisluhniti poročilom delovnih skupin, se pogovoriti o perečih temah, sprejeti okvirni finančni načrt in podobno. Vsako društvo ima samo en volilni glas, tako da število delegatov iz posameznega društva (če finance društev omogočajo potovanje več delegatom) ne vpliva na razmerja moči.

Skupščina vsako leto organizira drug gostitelj, in ker je leto 2023 tudi jubilejno leto DSKP, sta delegata v CEATL, Iztok Ilc in Tanja Petrič, že nekaj let pred tem predlagala upravnemu odboru DSKP, da bi za to leto prevzel organizacijo. To bi bilo po letu 2003 spet v naših rokah. Upravni odbor je organizacijo odobril. Finančna konstrukcija je v osnovi dokaj preprosta, gostitelj je zavezan priskrbeti prostor za izvedbo skupščine (za dva dni in pol), organizirati enega do dva javna dogodka in prehrano. Hotelske namestitve in prevoze na kraj skupščine krijejo udeleženci sami (natančneje društva, ki jih zastopajo). Če društva tega stroška ne zmorejo, jih pokrije solidarnostni sklad CEATL-a.

Odločeno je tako bilo, da skupščino izvedemo med 18. in 20. majem, večer prej, v sredo, 17. maja, imamo tako uvodno večerno srečanje, letos pa smo neuradni del podaljšali še na nedeljo, 20. 5., na t. i. izlet po Hieronimovih krajih.

S Tanjo Petrič sva se organizacije lotila v septembru 2022, ko sva rezervirala hotelske sobe. To je bila nadvse modra odločitev, saj so v tem času cene hotelov neznosno naraščale, v hotelu Park pa smo zaradi poprejšnjih sodelovanj kar dobro zapisani in smo dobili razmeroma dobro ponudbo. Organizacija tako velikega dogodka s 40 delegati in stranskimi udeleženci je bila dobra šola o spoznavanju zmogljivosti in dosegljivosti ljubljanskih namestitvenih in prireditvenih prostorov. Naslednji trenutek streznitve je bil iskanje prostora za izvedbo skupščine. Po skeniranju ljubljanskih prizorišč se

je za daleč najbolj ugodno izkazala sejna soba v administrativni stavbi Etnografskega muzeja, ki je sicer že v osnovni namenjena oddajanju zunanjim uporabnikom. Ker pa je DSKP društvo v javnem interesu, za nas velja precej nižja cena kot za komercialni namen. Edini večji strošek je bil najem v soboto, saj je takrat stavba zaprta in je treba dodatno plačati varovanje po urni postavki. A še vedno je bila končna cena za dva dni in pol ugodna.

Tretji velik, tako velik problem, da ga brez sponzorjev ne bi mogli izpeljati, so bile večerne pogostitve. Nemalo ljubljanskih prizorišč ima sklenjene ekskluzivne pogodbe z izvajalci pogostitev. Z drugimi besedami to pomeni, da v teh prostorih ne moreš organizirati pogostitve v lastni režiji, temveč si zavezan k ekskluzivnemu ponudniku, ki pa cene samo za društva ne mislijo spustiti. Ker pa je ljudi najlažje nahraniti takoj po večernem dogodku na kraju samem (s čimer se izogneš dodatnim premikom in iskanju dovolj velike restavracije), je bila ena od rešitev, ki bi nam znižala stroške, prošnja na Mestno občino Ljubljana za častno pokroviteljstvo pogostitve na dogodku v Švicariji s slovenskimi avtorji in avtoricami. Za drugi dogodek, v Tehniškem muzeju Slovenije, se je samo ponudilo Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve, in ker je bila pogostitev tam toliko cenejša, je bil preostanek odmerjen plačilu najema prostora in fotografa. Zlasti v Tehniškem muzeju, v katerem je direktorica prevajalka dr. Barbara Juršič, tudi nekdanja članica UO DSKP in delegatka društva v CEATL-u, nam je osebe močno pomagalo in nas v ključnem trenutku čez svoje obveznosti rešilo iz nerodne zagate, ko je gostinec pozabil priskrbeti kozarce za vino. (Hrana je bila sicer odlična.) Res, še enkrat iz srca hvala vodji pedagoškega programa Barbari Hrovatin.

K sreči sva bila s Tanjo na organizacijo tako dobro pripravljena, da drugih spodrseljavev pravzaprav ni bilo.

Vsebinsko skupščina ni odstopala od dosedanjih: spoznali smo se s Heleno Gizeleza, ki je prišla kot opazovalka potencialno novega člana društva književnih prevajalcev iz Litve, ter Olho Liubarsko iz Ukrajine, kjer književnoprevajalskega društva sicer nimajo, so se pa začeli neformalno organizirati kot »Translation in Action«, kot platformo za objavljanje svojega delovanja pa si izposojajo spletno stran Ukrajinskega literarnega centra – Litcentr.

Bolj zanimiv je bil spremljevalni program.

Prvi uvodni večer, 17. 5., v sredo, ki je namenjen spoznavanju in prijateljskim snidenjem, je bila za delegate organizirana predstavitev urbane ga čebelarstva pod taktirko Gorazda Truševca na strehi hotela Park. Iz

odzivov udeležencev je bilo jasno, da je bil ta dogodek prava odločitev in odlična podlaga za dobro vzdušje v naslednjih dneh.

Četrtek večerni dogodek, 18. 5., ki je bil hkrati del DSKP-jevega rednega programa, je imel naslov *Čez meje jezika v brezmejnost sveta, Izbrani glasovi slovenske književnosti*. Nastopali so Anja Zag Golob, Sebastijan Pregelj, Veronika Simoniti, Goran Vojnović, povezovala pa je Simona Solina. Odlomek iz del sta v angleščini interpretirala prevajalec Rawley Grau in prevajalka Valerija Lah Peternel. Anja Zag Golob pa je svoje pesmi brala sama. Dogodek je simultano tolmačila v angleščino Breda Biščak. Pokrovitelj večera je bila Mestna občina Ljubljana, ki jo je z uvodnim nagovorom zastopala Mateja Demšič, načelnica oddelka za kulturo. Obiskovalci dogodka so si lahko na priložnostni stojnici kupili slovenske avtorjev v prevodu (tudi tiste, ki se niso predstavili v živo) in izdelke slovenskih oblikovalcev, vendar ti niso poželi toliko zanimanja kot knjige.

Petek večerni dogodek, 19. 5., v Tehniškem muzeju v Bistri je imel naslov *Književno prevajanje med domišljijo in »botizacijo«* z gosti dr. Špelo Vintar, dr. Simonom Krekom, mag. Gregorjem Strojnom in mag. Cécile Deniard, v angleščini ga je vodila dr. Katja Zakrajšek. Pogovor o umetni inteligenci, strojnem prevajanju in digitalnem jezikoslovju je odstrl pomembna vprašanja o teh temah. Celoten pogovor smo posneli, ga podnasloviti ter ponudili javnosti na našem YouTube kanalu. Dogodek sta sponzorirala Tehniški muzej Slovenije in Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve. V uvod sta zbrane poslušalce in nastopajoče nagovorili dr. Barbara Juršič, direktorica muzeja, in Maja Balant Slobodajanac, v. d. vodje Sektorja za javno diplomacijo in sodelovanje v kulturi na Ministrstvu za zunanje in evropske zadeve. Dogodek je bil uspešen, nekateri delegati so mi prišepnili, da je bil najboljši, kar so jih na CEATL-ovih skupščinah doslej slišali.

V soboto, 20. 5., se je skupščina sklenila z interno debato o pasteh umetne inteligence, z namenom, da zbrane zamisli služijo kot osnova za manifest, ki bi nedvoumno označil književnoprevajalsko stališče do tega fenomena. Ob 13.00 v soboto se je skupščina uradno končala, udeleženci pa so bili povabljeni, da se popoldne udeležijo vodenja po Ljubljani v organizaciji dr. Gregorja Bulca, ki je razkazal ključne prostore s konca 20. stoletja v Ljubljani, ob spremembi političnega režima in tranzicije.

Posebnost letošnje skupščine je bil še dodatni program v nedeljo, 21. 5., za vse tiste, ki so se odločili podaljšati svoje bivanje za nekaj dni. In teh je bilo kar nekaj.

Zanje, in tudi za člane DSKP, smo pripravili izlet po Hieronimovih krajih. Obstaja močna teorija, da je ta veliki mož prevajanja rojen na Notranjskem nekje med Nanosom, v okolici Pivke, kdo ve. Kakorkoli, o navezanosti teh krajev na tega svetnika govori največje koncentracija cerkvic, posvečenih njemu, v Sloveniji. Vse so bolj ali manj zbrane na Notranjskem in Primorskem, z izjeme ene cerkvice v okolici Vranskega.

Za začetek smo si ogledali Hieronimovo tiso v domnevno njegovi rojstni vasi Strani, potem smo si ogledali Škocjanske jame, se odpeljali v vas Koritnice na piknik pred cerkvico sv. Hieronima, si »njegove« kraje ogledali še od zgoraj s slemena Šilentaborja, po kosilu v gostišču Smrekar v Grobišču pa smo si privoščili še fototočko presenečenja pred Predjamskim gradom.

Ko sem že omenil, ni bilo prvič, da je bila skupščina CEATL-a organizirana v Ljubljani. Ob podobni priložnosti, leta 2003, ko je DSKP praznoval 50 let, organizirala Irena Trenc - Freljih, prva in nato dolgoletna delegatka, med letoma 1996 in 1998 podpredsednica CEATL-a in med letoma 2002 in 2005 sekretarka.

Ob tem smo jo na kratko povprašali o nekaterih »ocvirkih«.

DSKP: Ceatl se je začel snovati konec 80. let 20. stoletja. DSKP pa je pristopil že leta 1991. Kako so se odvijali ti zgodnji dogodki?

Irena Trenc - Freljih: Ideja za CEATL se je porodila med prevajalci iz francoščine, ki so se dobivali v prevajalski rezidenci v Arlesu. Mislim, da je bilo začetno leto 1987, gonilna sila pa je bila belgijska prevajalka Françoise Wuilmart. Za to je od neke slovaške prevajalke izvedel Aleš Berger, ki je bil leta 1991 predsednik DSKP-ja. Upravni odbor je izbral mene, da sem šla leta 1991 predstaviti naše društvo na CEATL-ovo srečanje na Procido, kjer je stala prevajalska hiša v lasti takratne italijanske predstavnice. CEATL takrat formalno še ni obstajal, ta krog je štel šele 13 članov. DSKP so takoj sprejeli tudi zaradi tega, ker smo ravno razglasili samostojnost in smo bili čisto nova država.

DSKP: Kdaj se je potem CEATL uradno ustanovil?

Irena Trenc - Freljih: Še veliko let je preteklo, preden smo uskladili statut. Takrat je vse potekalo na papirju. Françoise Wuilmart, ki je vse to vodila, nam je pošiljala kopije osnutkov, mi smo pa potem svoje pripombe pošiljali

nazaj njej v Bruselj. Seveda vse z navadno pošto. Leta 1994 je bil statut končno pripravljen in CEATL registriran kot društvo.

DSKP: Kako se ti je v spominu ohranila skupščina 2003 v Ljubljani?

Irena Trenc - Frelih: Skupščina je potekala med 3. in 5. oktobrom. Kot takratni predsednik je zbrane pozdravil Štefan Vevar. Spomnim se, da smo bivali v hotelu Turist. Sprejel nas je tudi takratni sekretar na kulturnem ministrstvu. V nedeljo smo obiskali Slovensko matico, popolne pa odšli na kosilo v gostilno Ančka, ki je priročno blizu brniškemu letališču.

DSKP: Kako je bilo s financiranjem skupščin?

Irena Trenc - Frelih: Do skupščine na Portugalskem je CEATL plačeval tudi bivanje delegatom, potem pa se je to izkazalo za prehud strošek, in se je ta praksa prenehala.

DSKP: Kakšna je bila notranja dinamika CEATL-a? Danes so delegati razdeljeni v delovne skupine, da lahko sploh pokrivajo vse teme. Kako je bilo nekoč?

Irena Trenc - Frelih: Od začetka ni bilo posebnih delovnih skupin, debate o posameznih temah so bile organizirane kot delavnice na skupščinah, delovne skupine so poznejša zadeva, ko je CEATL začel izvajati raziskave o delovnih pogojih, in sicer po skupščini v Barceloni leta 2010. Sicer so predstavniki ves čas obiskovali evropske inštitucije in evropski parlament v Strasbourgu, kjer so predstavljali in zagovarjali naš poklic.

DSKP: Se je kdaj kaj posebnega zgodilo, se ti je katera od skupščin posebej vtisnila v spomin?

Irena Trenc - Frelih: Ne, nikoli ni prišlo do kakršnega koli kratkega stika med delegati. Vedno smo zgledno sodelovali. Najbolj se pa spomnim skupščine v Delfih 1993, ko so bili člani CEATL-a tudi Grki.

DSKP skozi čas

obdobje	predsednik/-ca	podpredsednik/-ca	tajnik/-ca / strokovna sodelavka
1953–1955	Fran Albreht	Božidar Borko	Ivan Skušek
1955–1957	Fran Albreht	Božidar Borko	Ivan Skušek
1957–1959	Božidar Borko	/	Ivan Skušek
1959–1961	Božidar Borko	/	Ivan Skušek
1961–1963	Božidar Borko	/	Ivan Skušek
1963–1965	Božidar Borko	/	Tone Glavan
1965–1967	Franjo Smerdu	/	Tone Glavan
1967–1969	Franjo Smerdu	/	Janko Moder
1969–1971	Vital Klabus	Mile Klopčič	Igor Jože Olaj
1971–1973	Vital Klabus	Mile Klopčič	Jože Fistrovič
1973–1975	Janko Moder	/	Bogdan Gjud
1975–1977	Janko Moder	/	Martin Žagar
1977–1979	Janko Moder	/	Frane Jerman
1979–1981	Frane Jerman	/	Maja Kraigher
1981–1984	Frane Jerman	/	Alenka Stanič
1984–1986	Kajetan Gantar	/	Alenka Stanič
1986–1988	Ani Bitenc	/	Irena Trenc - Frelih
1988–1990	Frane Jerman	/	Vladka Štivan
1990–1992	Aleš Berger	/	Alenka Stanič
1992–1994	Majda Stanovnik	/	Dušanka Zabukovec
1994–1996	Vasja Cerar	/	Dušanka Zabukovec
1996–1998	Vasja Cerar	/	Dušanka Zabukovec
1998–2000	Dušanka Zabukovec	/	Breda Rajar
2000–2002	Dušanka Zabukovec	/	Breda Rajar
2002–2004	Štefan Vevar	Maja Kraigher	Breda Rajar / Mateja Petan
2004–2006	Štefan Vevar	Maja Kraigher	Tanja Petrič

2006–2008	Irena Trenc - Frelj	Maja Kraigher	Tanja Petrič
2008–2010	Matej Hriberšek	Irena Trenc - Frelj	Tanja Petrič
2010–2012	Duška Zabukovec	Đurđa Strsoglavac	Tanja Zupančič
2012–2014	Duška Zabukovec	Irena Trenc - Frelj	Anja Keber / Andreja Lapuh
2014–2016	Đurđa Strsoglavac	Tanja Petrič	Andreja Lapuh / Kristina Sluga
2016–2018	Đurđa Strsoglavac	Tanja Petrič	Andreja Lapuh / Kristina Sluga
2018–2020	Đurđa Strsoglavac	Tanja Petrič	Andreja Lapuh / Maja Korun Hočevan
2020–2022	Tanja Petrič	Iztok Ilc	Maja Korun Hočevan / Kristina Sluga
2022–2024	Tanja Petrič	Iztok Ilc	Kristina Sluga